„RADOMER-KIELCER LEBEN" 39 (229) „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem" פּרײַז 25 גראָשען פּינפטער יאָהרגאַנג

ראַדאָמער-קעלצער לעבן

הײַנט 10 זײַטען.

אדרעס
פון „ראַדאָמער-קעלצער לעבן"

Redakcja i Administracja
„Radomer Kielcer Leben"
Radom, Szwerlikowska 20.

Oddział w Kielcach

אַנאָנסען פּרײַז:
איין מילימעטער שורה: פאַר'ן טעקסט 20 גר
" " " אין " 40 "
" " " נאָכ'ן " 18 "
די ערשטע און לעצטע זײַט אָנגעהאַלטן 8 שפּאַלטן
אין טעקסט 4 "

12-go października 1928 r. ◆◆ ראַדאָם פרײַטאָג כ"ח תשרי תרפ"ט. ◆◆ פאַר'ן אינהאַלט פון טעקסט אין די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע נישט פאַראַנטוואָרטליך

Z okazji zaręczyn naszej kochanej
Loni z p. Rubinem Wajsmanem
składamy najserdeczniejsze życzenia
Hermanostwo Młynkiewicz
Ignacostwo Wajsman.

Leonia Wajsmanówna Radom
Rubin Wajsman Łódź
ZARĘCZENI
7-go października.

צו דער פאַרלאָבונג פון אונזער ליבע טאָכטער
און שוועסטער
לאָניע מיט ה' ראובן װײַסמאַן
װינשען מיר פיל גליק און עוויגעס צופרידענהייט.
עלטערן, שוועסטערן, ברידער.

Z intencji zaręczyn
p. Loni z p. Rubinem Wajsmanem
życzymy jasnej przyszłości
i w Waszej drodze zawsze słońce sprzyjało.
Bracia HOCH z Rodzinami.

Z intencji zaręczyn koleżanki naszej
p. **Loni Wasmanówny**
z p. **Rubinem Wajsmanem**
życzymy wiele szczęścia i powodzenia w życiu.
Rachela Blasówna
Mina Milówna.

Z intencji zaręczyn naszej kochanej
siostry i kuzynki
Loni z p. Rubinem Wajsmanem
życzymy wiele szczęścia i wiecznego zadowolenia
Zosia Wajsmanówna,
Adolf Szmulewicz.

אונזערע בעסטע גליקװינשען דריקען מיר אויס אונזער קאָלעגין סאַליע װײַזענבערג אויס ראַדאָם צו איהר פאַרלאָבונג מיט ה' יוסף ריטערבאַנד אויס יענדזשעיוב (קעלצער קרײַז)
פּנחס פּורמאַן, לײַבוש פרידמאַן,
בנימין זאַנציגער

א חבר'ישען מזל טוב װינשען מיר דער חבר'טע לאה גוטמאַן מיט'ן חבר בן ציון װײַנבערג צו זײַערע תנאים.
בונם ראָטמאַן, רבקה שילדקרויט, יחזקאל קופּערשמידט, פראַניע טענענבוים, אפרים װײַזענבערג, זעלדע טענענבוים, מאָטעל אינטערשטיין, חיה בעליק, מנחם פלאַמענבוים. מאיר װײַסבאַרד.

מזל-טוב און פיל גליק װינשען מיר די פאַמיליע **װײַזענבערג** צו דער פאַרלאָבונג פון זייער ליבע טאָכטער **סאַליע** מיט ה' **יוסף ריטערבאַנד**.
די עלטערן װינשען מיר פיל נחת, און דעם בּ[illegible] פּאָר א גליקליכע צוקונפט.
פאַמיליע רובינשטיין.
לובלינער גום. 30

דאַנקזאַגונג.

מיר אונטערגעשריבענע רעזערוויסטען פון 72 פּ. פּ. 7 קאָמפּאַניע אין ראַדאָם דריקען אויס א הערצליכען דאַנק דעם הינען ג. רב ר' **יחיאל קעסטענבערג** פאַר זײַן טרחה בעת'ן בעמויען אונז אויף די ימים-טובים.
װײַצהענדלער, פליגעלמאַן, מילער שטיינבערג בלומאָוויטש, מאַנטליאַק, װישניאַק, שערכמאַן.

W niedzielę 14 października rozpoczynamy zajęcia w
Szkole Freblowskiej
mieszczącej się przy ul. **Kilińskiego 25** w ogrodzie.
Kirszenbaumówna
Gluzmanówna

A M A D A
אונזערע כשר'ע אויסאַרבּייטונגען
די בעסטע פלאַנצען-פוטער
ש ר ו ן
כשר
א מ א ד א ר
א ג ו ז
צום קאָכען, בראָטען, באַקען און פּרעגלען
מיט'ן הכשר פון גבער-ראַבינעט פון װאַרשא און דאַנציג
אין אויף דער קעלצער װאָיעוואָדזשטװאָ ביי דעם גענעראַל-פאָרטרעטער
י. זילבער ראַדאָם, דלוגא 5
שטענדיג צו בעקומען פרישע װאָרע.

פון די פאך-קורסען — א האנדווערקער-שולע.

אין ראדאם עקזיסטירט זינט אייניגע יאָהרען פאך-קורסען. די אויפגאבע פון די קורסען איז קודם כל צוגעבען עלעמענטארע בילדונג לערן-יונגלעך פון פערשידענע פאכען. לערנענדיג זיי שרייבען, לייענען, רעכענען און דערנאָך פראפעסיאָנעלע קענטנישען. דאָס לעצטע ווערט אויסגעפיהרט אין טעאָרעטישען זין, די פאך-בילדונג ווערט פאר די טערס נאטאָרען און די יונגע לערן-יונגלעך אילוסטרירט דורך צייכנונגען, בילדער, דורך וועלכע די לייטונג בעמיהט זיך מיט זייער הילף בעזאָנדערס ניג צו מאכען די תלמידים אין פערשאַפען פאר זיי ווי ווייט מעגליך א געוויסע כאָס ידיעות אין די בעטרעפענדע פאכען, אהן וועלכע א אינטעליגענטער און קולטורעלער בעל מלאכה און פאכמאן קאָן נישט אויסקומען.

קיינער וועט נישט האָבען דעם מינה צו פאך-לייקענען די וויכטיגקייט און נויטווענדיגקייט פון דער דאָזיגער יוניגער אינסטיטוציע. אדרבא, יעדער איינער, וואָס האט א חוש און פערשטעהט אויפצופאסען די הערשענדע פערהעלטנישען פון דער עקאָנאָמישער סטרוקטור בכלל און די אנאָרמאלע לעבענס-בעדינגונגען פון יודישען לעבען בפרט — דער וועט געוויס אנערקענען, אז די פאך-קורסען בילדען מיט זיך א בעדייטענדען פאקטאָר אינ'ם פראָדוקטיוויזירונג'ס-פראצעס פון דער יודישער בעפעלקערונג, וועלכער איז איינער פון די וויכטיגסטע פראָבלעמען פון דער יידישער ווירטשאפטליכקייט און עקאָנאָמיע.

אבֿת, אריום אָט דער נייער און יונגער אינסטיטוציע ווערט נישט געמאכט קיין שום טומעל קיין שום פאמפע. זעלטען אפשר, הערט מען פון די פאך-קורסען. אָבער פאר דעם, וואָס בעזיצט א ניכטערען און ערנסטען בליק פאר דער גראָהער יודישער ווירקליכקייט, שטעהען די קורסען העכער ווי פיעל אנדערע אינסטיטוציעס, וואָס שלאָגען פון זיך א הייסע פארע און זענען חמיד ארומבעהאָנגען מיט רעקלאַמע-עסיקעטען...

טאקע פאר דעם יעניגען, וואָס ועהט אין נישט קיין גלענצענדע פארבען די עקאָנאָמישע פערספעקטיווען פון יודישען לעבען, זענען די פאך-קורסען נאָך נישט נענוג בעפרידיגענד. פאר די, וואָס זענען מבינים אויף דער יודישער לאגע, הן פון דער געגענוואַרט און נאָך מעהר פון נאָהנטען מאָרגען,— פאר די עקזיסטירט א קאטעגאָרישער פערלאנג. אז די זעלביגע פאך-קורסען זאָלען פערוואנדעלט ווערען אין א האנדווערקער-שולע, וואו א חוץ טעאָריע זאָלען די פאכען געלערענט ווערען אין רעאַלען. פראקטישען זין, וואו א חוץ די צייכנונגען מיט די בלייפעדער זאָלען שטעהן מאשינען, וואו דער יונגער דור, אויף וועלכען ס'איז געפאלען דער גורל צו זיין דער ארבייטענדער אזאנגארד, זאָל קאָנען זיך פערפאָלקאָמען טעאָרעטיש און פראקטיש אין אזא מאָס, אז ענדיגענדיג די האָנדווערקער-שול זאָל ער מיט זיין ערוואָרבענעם וועלטליך וויסען. צוזאמען מיט זיין פראָפעסיאָנעלער בילדונג זיך קאָנען דערשלאָגען צו אנ'עקאָנאָמישען עקזיסטענץ און צו א מענשליך-וויכטיגע שטעלונג אין דער אלגעמיינער געזעלשאַפט.

די פאך-קורסען אליין זענען צו ווייניג. אויב זיי זענען לכתחילה געשאפען פאר לערן-יונגלעך, וועלכע מאכען דורך זייער אנפאנגס-שטאפ אין פראחאָנצע ווארשטאטען ביי מייסטער'ס דארפען מיר אָבער אויך זאָרגען דערפאר, אז צו א מלאכה זאָלען אויך קאָנען צוקומען די יעניגע קינדער. וואָס וואַקסען שוין דערוואקסען, אָדער אזעלכע קינדער, וואָס האָבען געענדיגט עפֿליכע קלאסען, וועלכע זענען קרעמפירט און שעמען זיך פשוט אנצוקומען אלס איינפאכע לערן-יונגלעך אין פריוואטע ווארשטאַטען.

יעצט, אין דעם בין הזמנים, ענגבערט יעדען פאָטער אין די קליינבירגערליכע באלעבאטישע קרייזען א הארבע קשיא: וואָס מאך איך מיט מיין זוהן? ער האָט געענדיגט דאָס חדר. די תלמוד תורה 3—4 קלאסען. וואָס פאר א תכלית זוכט מען פאר איהם אויס?—

לאָזען קינדער שטודירען, קלערען וועגען קאַריערעס פון א דאָקטאָר, יוריסט, אינזשיניער א. ד. גל. — די אלע זאכען זענען לײדער פאר פיעל געוועהנליכע עלטערען הוילע פאנטאזיעס און חלומות, רערצו דארפט מען האָבען א רייכען בייטעל און אפילו דאן ענטשטעהט די פלאָג, די צרה פון איבערפלוס און פרייע אינטעליגענטע פראָפעסיעס, בפרט פאר א יודען שטעלען זיך אויף'ן וועג שטרויכלענדע מכשולים. בלייבט נישט מעהר ווי דער איינציגער אויסגאנג — מלאכה.

האָט אָבער זאָלען אזעלכע עלטערען שיקען זייערע קינדער?

א האנדווערקער-שולע מיט אייגענע אָרדענטע ווארשטאטען פון שלאָסערמסכאניקער, עלעקטרא-מעכאניקער, מעבעל-סטאָליאר, שטוהל-מייסטער, שפינמייסטער, לעדער-פאכען וואָלט פאר אונזער יוגענד געווען א גרויסער געווינס. אזא שולע וואָלט געשטאנען נישט נידריגער ווי א מיטעל שולע. דער פראָגראם אין אזא שולע איז א פערשידענארטיגער. אין איהר וואָלט אריינגענאָמען אלגעמיינע בילדונג, טעכנאָלאָגיע מאשין-קענטעניס, צייכענשפראך פון דער טעכנישער קולטור, וואָס איז ביים היינטיגען טאָג ממש א נויטווענדיגקייט פאר יעדען, וועלכער אַרבייט ביי וועלכער עס-אין פראָדוקציע.

דער סכום קענטנישען, וואָס דער תלמיד בעקומט אין זיין פאך-אויסבילדונג פון אזא האנדווערקער-שולע, קאָן ער בשום אופן נישט בעקומען פאר דער זעלביגער ארבייט-צייט אין א פריוואטען ווארשטאט. ס'איז ווייט נים מעגליך, אז א 17-יעהריגער יונגעל, אפילו פון בעסטען פריוואטען ווארשטאט. זאָל האָבען אזא אָריענטירונג אין זיין ארבייט, ווי א געענדיגטער תלמיד פון דער האָנדווערקער-שולע.

גאָר א בעזונדערע וויכטיגע ראָליע וואָלט אזא האנדווערקער-שולע געשפילט יעצט, בעת דער צעכען-געזעץ. מיט איין האָרט, די, וועלכע זענען באמת געווען טעראָריזירט צו גרינדען די פאך-קורסען, ברויכען ערנסט זיך פערטראכטען די זעלביגע קורסען אויסברייטערען און זיי פערוואנדלען אין א האנדווערקער-שולע. די יק"א, וועלכע קומט אנטקעגען די פאך-קורסען מיט א געוויסע סובסידיע, וואָלט דעם פלאן פון א האנדווערקער-שולע זיכער אָקצעפטירט און פאר דעם צוועק אייסגעברייטערט איהר אונטערשטיצונג.

ס'דאַרפען זיך נאָר געפונען אויפריכטיגע איניציאטאָרען.

ב. צווייג.

א נויטיגער צוזאמענפאהר.

ווען מיר קוקען זיך צו צו דער ארבייט פון די יודישע בירגערליכע ראטמענער אין די שטאָדט-ראטען פון גאנץ פוילען, בעמערקען מיר, אז אייגנט און דעמזעלביגען קאמפף קומט אויס צו פיהרען אין כמעט אלע שטאָדט-ראטען פון גאנצען פוילישען שטח.

דאָס איז רער קאמפף פאר די יודישע פאָסטולאטען.

די יודישע ראטמענער האָבען אויכצושטעהן אומעטום די זעלבע עולות מצד זייערע קריסטליכע חברים אין די שטאָדט-ראטען.

די יודישע פראגע איז איינע און די זעלביגע אומעטום.

חוץ די ספעציעלע לאָקאלע פראגעס אין וועלכע ס'זענען בעזונדער פעראינטערעסירט די אדער יענע שטאָדט, עקזיסטירען נאָך אומעטום אלגעמיין יודישע פראגען, אין וועלכע מיר אלע זענען גלייך פעראינטערעסירט.

דער קאמפף פאר'ן יודישען שולוועזען, פאר יודישע יתומים און זקנים זענען די זעלבע אומעטום. און דעריבער אויב מיר ווילען פיהרען דעם קאמפף פלאנמעסיג מוזען מיר אונזער אַרבייט קאָארדנירען, און צו דעם צוועק וואָלט געדאַרפט צונויפגערופען ווערען וואָס גיכער א צוזאמענפאָהר פון אלע יודישע בירגערליכע ראטמענער פון גאנץ פוילען.

דער דאָזינער צוזאמענפאָהר וואָלט געשאָפען א צענטראלע מיט זיין פלאץ אין ווארשא, פון וואנען די יודישע בירגערליכע ראטמענער פון גאנץ פוילען זאָלען קענען בעקומען די נויטיגע מאטעריאלען, ווי בודזשעטען פון אלע שטעדט, אנהייזונגען, ווי ס'ווערען בעהאנדעלט די יודישע פראגען, סטאטיסטישע מאטעריאלען אז"וו.

אונזער ארבייט מוז קאָארדינירט ווערען. יעדער ראטמאן איז מחויב צו וויסען ווי ס'ווערען אין אנדערע שטאָדט-ראטען בעהאנדעלט די יודישע פראגען, און אויב ס'איז פאראן א שטאָדט-ראט, וואו די יודישע פראגע ווערט יושרדיג בעהאנדעלט דארפען מיר עס וויסען, כדי דאָס זאָל פאר א מוסטער פאר אנדערע שטאָדט-ראטען.

ביים איצטיגען מאָמענט ווייסען מיר דאָך אפילו נישט ווי ס'ווערט בעהאנדעלט די אדער אנדערע אנגעוועהטאָגטע יודישע פראגע, אפילו אין די שכנות'דיגע שטעדט פון דער זעלבער וואיעוואודזטוואָ.

א קאָנטאַקט צווישען אלע יודישע ראטמענער וואָלט פערגרינגערט דעם קאָמפף און וואָלט זיכער געבראכט גינסטיגע רעזולטאטען.

מיר פערשטעהען, אז שאפען און פיה-

רען אזא צענטראלע איז פערבונדען מיט גרויסע הוצאות. אבער דאס דארף אינז נישט אפשרעקען, מיר קענען זיך ווענדען צו די קהלה-פערוואלטונגען, וועלכע וועלען אהן ספק פערשטעהן דעם אלגעמיין יודישען נוצען פון אזא זאך און וועלען געוויס ארייינשטעלען אין זייערע בודזשעטען געהעריגע סומען פאר א צענטראלע און אפשר זענען פאראן נאך מיטלען, כדי די געלד-פראגע צו ערלעדיגען.

ספעהלט נור די אויטאריטעטע פערזאן, וועלכע זאל נעמען אין איהר האנד די איניציאטיווע צונויפרופען דעם ערשטען צוזאמענפאהר.

אפשר וואלטען עס געטוהן אונזערע דעפוטאטען צום סיים און סענאט?

מ. ש—ף.

דער ווירטשאפטליכער פארלאמענט.

(האנדעלס-קאמער).

דעם 15-טען יולי 1927 האט דער מלוכה פרעזידענט אונטערגעשריבען דאס געזעץ וועגען האנדעלס און אינדוסטריע קאמערן, וועלכעס פערפליכטעט אויפ'ן געביט פון דער גאנצער פוילישער רעפובליק.

די ערשטע האנדעלס-קאמער אין קאנגרעס-פוילען האט זיך געשאפען אין ווארשא פאר דער ווארשעווער וואיעוואדזשאפט.

די צווייטע ווערט, לויט דער פערארדנונג פון האנדעלס-מיניסטער פון 27-טען יולי 1928, איינגעארדענט אין לאדז.

דאס שאפען האנדעלס-קאמערן אין גאנץ פוילען מוז באטראכט ווערען אלס ווענדע פונקט אין דער ווירטשאפטליכער פאליטיק פון די מאסגעבענדע מלוכה-ספערען.

ס'איז דאך קיין סוד נישט פאר קיינעם, אז יאהרען לאנג האט מען באטראכט אין פוילען דעם האנדעל בכלל אלס פאראזיט אויף דעם ווירטשאפטליכען ארגאניזם און עס זענען אנגענומען געווארען אלע מיטלען, כדי צו דערנענטערען דעם קאנסומענט צום פראדוצענט, אויסמיידענדיג דעם האנדעל-פערמיטלונג. עס איז דאך ווייטער קיין סוד נישט, אז די שפייער פאליטיק איז אויך געגאנגען אין דער ריכטונג פון אונטערגראבען די יסודות פון האנדעל.

און דעריבער איז קלאר, אז מיט דעם מאמענט, ווען די רעגירונג איז צוגעטרעטען צו ארגאניזירען האנדעלס קאמערן, אדער מיט אנדערע ווערטער צו שאפען אנ'ארגאניזאציע, וועלכע שטעלט זיך דעם ציל צו פלעגען, אנטוויקלען און סאנירען דעם האנדעל, האט זי דערמיט געגעבען דעם בעסטען בעווייז, אז די ביז איצטיגע פאליטיק האט באנקראטירט, אז אין פוילען איז מען ענדליך געקומען צו דער איבערצייגונג, וועלכע איז אין מערב אייראפע שוין לאנג אנ'אקסיאמע, אז דער האנדעל פערגרעסערט די קאנסומציע דאס פערברויך אין לאנד גופא, דורכשלאגענדיג זיך א וועג צו די פערוואָרפענע ווינקעלעך, וואוהין דער אינדוסטריעלער קאן אפילו קיין צוטריט נישט האבען, מיט איין ווארט — אז דער האנדעל בערייטערט אויס דאס געביט פון ווירטשאפטליכען לעבען אין יעדען לאנד.

יעצט וועלען מיר צוטרעטען נענטער זיך צו בעקענען מיט דער דאזיגער וויכטיגער ארגאניזאציע.

צילען און אויפגאבען.

אין אלגעמיין וועלען די קאמערן רעפרעזענטירען די ווירטשאפטליכע אינטערעסען פון האנדעל און אינדוסטריע, אדער מיט אנדערע ווערטער: זיי וועלען נעמען אין שוץ אלע אנגעהייטאנטע פראגע. וועלכע אינטערעסירען ווי אמלעבעדיקסטען די דערמאנטע ארבייטס-ווארשטאטען, שטרעבענדיג צו שאפען גינסטיגע בעדינגונגען פאר זייער עקזיסטענץ און זוכענדיג מעגליכקייטען פאר דער ווייטערדיגער אנטוויקלונג.

אין וואס וועט זיך אויסדריקען די דאזיגע רעפרעזענטאנץ?

נענוי וועגען דעם רעדט זיך אין ארט. 4 קומט אויס, אז די קאמערן וועלען:

א) ארויסגעבען מיינונגען און אינפארמירען די רעגירונגס-ארגאנען וועגען אלע ווירטשאפטליכע פראבלעמען.

ב) אויספיהרען זעלבסטשטענדיג געוויסע ווירטשאפטליכע פונקציעס.

ג) פעסטשטעלען און פראפאגירען געוויסע ווירטשאפטליכע ריכטליניען, שטרעבענדיג זיי צו רעאליזירען אין לעבען.

קאנקרעט וועלען די קאמערן שאפען דעם יסוד פאר האנדעל און אינדוסטריע-געזעצען, פאר צאל טאריפען און אנדערע קאמוניקאציע אפצאלונגען, פארן אימפארט און עקספארט, פאר שטייער און געזעצגעבונג, פאר האנדעלס-טראקטאטען; ווייטער וועלען די קאמערן דעצידירען וועגען דעם אופן פון פערטיילען די אימפארט-קאנטינגענטען, ארויסגעבען בעשיינונגען, וועלכע זענען די עקזיסטענץ פון פערשידענע פירמען, דעלעגירען פארשטעהער אין שטייער קאמיסיעס. שאפען שידס-געריכטען צו ענטשיידען האנדעלס סכסוכים.

ווייטער וועלען די קאמערן ארגאניזירען אויסשטעלונגען, ירידים, גרינדען פאך שולען און ערגענצונגס שולען, אונטערזוכונגס-קאמיסיעס א.א.וו.

פערשטענדליך, אז דער פארנעם און דאס ארבייטס-געביט פון דער נייער געשאפענער ארגאניזאציע איז אפהענגיג פון דער אלגעמיינער סיטואציע אין לאנד, ווי אויך אין א גרויסער מאס פון דער פראדוקטיוויטעט און אקטיוויטעט פון די מיטגלידער פון די קאמערן.

אפליקאנט.

הינטער די קוליסעז פונ'ם אמאליגען מאגנאטען לעבען אין ראדאם.

48. פון מלך אביון.

קורצער אינהאלט.

פאר די לעזער וואס האבען נישט געלייענט די פריהערדיגע קאפיטלען גיבען מיר דא א קורצען אינהאלט, וועלענדיג געבען דערמיט די מעגליכקייט צו בעקענען זיך מיט א שטיק עפאכע פון די מלחמה-יאהרען און איבערהויפט מיט'ן לעבען פון די אמאליגע ראדאמער אויסגעבליהטע גבירים, זייער אויפגאנג, זייער צובאליעוועטע לוקסוס-לעבען ביז זייער אונטערגאנג, וואס האט אלץ א שטויס געטיהן בארגיאראב. דא געהען אדורך א סעריע בילדער, און בעשרייבונגען, וועלכע אנטפלעקען די אלע געהיימע ווינקעלעך, וואו ארום דעם אבגאט פון געלד האט מען אלצדינג מקריב געווען און וואס דערפון איז ארויסגעקומען. אין ראמאן וועלען זיך אבשפיגלען די לעבענס-פערהעלטנישען וואס זענען געבונדען מיט'ן היינט און מיט דער יעצטיגער געגענווארט.

אינהאלט פון פריהער.

ס'איז געווען אין די יאהרען 1915 1916. ביז אין דער העלפט פון 17-טען יאהר, אין די טעג פון די עסטרייכישע אקופאציע. אין אנפאנג פון דער נייער ממשלה, נאכדעם ווי די רוסען זענען ארויס איז די גאנצע ראדאמער פאבריקאציע געווען פאראליזירט. די רוסישע מאכט ערב איהר עוואקואציע און פערלאזען די שטאדט האט רעקוויזירט די מאשינען און אלע טעכנישע מכשירים במעט פון אלע היגע פאבריקען און זיי אוועקגעפיהרט קיין טיעף רוסלאנד. אלעס איז דעריבער געשטאנען ווי וויסטע חורבות. דער רויך פון די פאבריק'ס-קוימען איז פערשוואונדען, די פאבריקאנטען און סוחרים זענען געזעסען צימישט און געבלאנדזשעט ווי אויפ'ן עולם התהו.

די רוסען זענען ארויס, די עסטרייכער אריין. ראדאם איז אריין אין אקופאציע-קרייז, דער האנדעל איז געווארען בעגרעניצט. אלץ איז געווארען טריפה, שמוגעל איז בעטראכט געווארען פאר קאנטראבאנד. האט מען אין דער ערשטער צייט געליטען. ביסלעכווייז האט מען זיך אנ'עצה געטיהן און דער שמוגעל איז נאר פאר א סך אין א גרויס גליק פערהאנדעלט געווארען. מ'האט קונציג איינגעצויגען די עסטרייכישע מיליטער-לייט און מ'האט צוזאמען און טאקע אויף זייער חשבון דורכגעפיהרט די גרעסטע רעזיקאלישטע שמוגלען.

אויף דעם דאזיגען געביט האט זיך דאן בעזונדערס אויסגעצייכענט דער היגער לעדער-פאבריקאנט ה' ב. זיין פאבריק האט אויסגעארבייט קריגס-בעשטעלונגען פאר דער עסטרייכישער ארמעע. אבער צו גלייכער צייט איז געגאנגען א שמוגעל אויף דער גאנצער פארע. לפנים איז ער געווען לעגאל, אבער הינטען-ארום האט מען געמאכט שטאם און געוויקט פעל אהן א שיער, אויפארבייטענדיג דערנאך גרויסע טראנספארטען לעדער. וועלכע מ'האט געסטעמפעלט מיט'ן אפיציעלען רעגירונגס-סטעמפעל. אז ס'איז בעפרייט פון קאנפיסקאציע און ערלויבט פאר'ן פרייען האנדעל. די רעגירונג האט בעקומען איהר חלק און מיט די רעשט, אויסער'ן קאנטינגענט, האט מען געהאנדעלט, וואס

וואס הערט זיך אין ראדאם.

6 יאהר תפיסה פאר אונטערצינדען דעם אייגענעם מאיאנטעק בכדי צונעמען אסעקוראציע.

אין היגען קרייז-געריכט איז מיט אייניגע טעג צוריק בעטראכט געווארען א אינטערעסאנטער פראצעס. פאר'ן געריכט איז געשטאנען א געוויסער איינוואהנער פון דארף בזשעשטש, (קאזשעניצער פאוויאט) קלאק, וועלכער איז לויט דעם בעשולדיגונג'ס-אקט אנגעקלאגט געווארען פאר אונטערצינדען זיין אייגען פערמעגען מיט דער דעה צונעמען אסעקוראציע.

דער בעשולדיגטער קלאק האט בעזיצען א גרעסערע דארפישע ווירטשאפט, וואס איז בעשטאנען פון א שיינע פאר מארגעס לאנד, וואס ער האט בעקימען אין ירושה נאך זיין פאטער. קלאק האט געפיהרט א צוברייט לעבען, נישט פיינר געהאט דעם ביטערען טראפען און דערצו נאך געוועזן א אפטער בעזוכער אויף די פערוויילונגען איינגעארדענט דורך די דארפישע יונגעלייט ביי דער מיטבעטייליגונג פון מיידלעך. זיין צעהוליעט לעבען האט זיך בעדייטענד אבגערופען אויף זיין ערד-בעזיץ און דאדורך פיל פארלירען פון זיין ווערטה. כדי אויסצוגלייכען זיין גטמיגערטען אייגענטהום האט איהם דער שווער, אויף די פיל בקשות, פון דער פרוי, געקויפט אין זעלבען דארף א שפארען פעלד-שטח מיט א רייהע בנינים. די נייע כתובה פון שווער איז אסעקורירט געווארען אויפ'ן פאל פון א שריפה אויף א סומע פון 2110 זל.

דאס אלעס איז פארגעקומען פריהלינג'ס-צייט פון יאהר 1925. מיט א צייט שפעטער, אייך אינ'ם זעלבען יאהר, האט אויסגעבראכען אינ'ם אייגענעם דארף א שריפה נישט ווייט פון קלאק'ס מאיאנטעק וואס האט ארומגעכאפט די ארומיגע שכנות'דיגע הייזלעך און אין דער ערשטער רייהע די בנינים פון קלאק, וועלכע זענען פולשטענדיג פערניכטעט געווארען.

אויבוואהל די סבות פון דער אויסגעבראכענער שריפה זענען געווי נישט בעוויסט געווארען, דאך האט אין גאנצען דארף געהערשט די מיינונג, אז עמיצער האט אונטערגעצינדען. ס'איז געפיהרט געווארען א אויספארשונג, וועלכע האט אבער נישט געגעבען קיין שום קאנקרעטע רעזולטאטען.

צוליב דעם וואס די אבגעברענטע בנינים זענען געווען אסעקורירט האבען אלע בעקומען אויסגעצאהלט געוויסע ענטשעדיגונגען. קלאק אליין האט גענומען 2106 זל. אלע געליטענע האבען פאר'ן בעקומענעם אסעקוראציע-געלד צוריק אויסגעבויט זייערע הייזער. איין קלאק אבער האט דאס דערהאלטענע געלד נישט אויסגענוצט פאר בוי-צוועקען און עס פטור געמאכט אין א קורצער צייט.

אין יאהר 1927 איז ווידער אמאל אין זעלבען דארף ענטשטאנען א שריפה. און דאס מאהל אין די בנינים, וואס קלאק האט בעקומען אלס מתנה פון זיין שווער. נאך דער דאזיגער שריפה האט דאס גאנצע דארף אנגעשריבען א אנקלאגע צום געריכט. בעשולדיגענדיג קלאק'ען אז ביידע מאהל האט ער אונטערגעצינדען מיט'ן צוועק ארויסצובעקומען די אסעקוראציע-געלדער. די אונטערגעשריבענע אויף דער אנקלאגע האבען ערקלערט, אז דעריגער האבען זיי זיך נישט געווענדעט באלד נאך דער ערשטער שריפה, אין יאהר 1925 מיט דער זעלבער בעשולדיגונג, ווייל זיי האבען מורא געהאט פאר קלאקען, ער זאל זיך אמאהל נישט ניקם זיין אין גאנצען דארף.

אויפ'ן גרונד פון די ערקלערונגען פון א רייהע עדות האט דער פראקוראר פעראורדענט צוצוציהען קלאק'ען צו פעראנטווארטליכקייט, בעשולדיגענדיג איהם אין בעוואוסטזיניג אונטערצינדען מיט דער כונה צו גענוסען פון די אסעקוראציע-פערזיכערונגען.

נאך א לענגערער פערהאנדלונג האט דאס היגע קרייז-געריכט פער'משפט קלאק'ען אויף 6 יאהר שווערע תפיסה. אויפ'ן יסוד פון דער אמנעסטיע איז איהם די שטראף פערקלענערט געווארען אויף 4 יאהר.

שטאדט-ראט דיסקוטירט איבער'ן מאגיסטראט-פאסטען פון א יודישען דאקטאר.

דינסטאג, פערגאנגענע וואך, האט זיך אויף דער זיצונג פון שטאדט-ראט ענטוויקעלט א לעבהאפטע דעבאטע איבער דער פאסטען-פראגע פון ד"ר פינקעלשטיין (דער יונגערער ד"ר). די דעבאטע איז ענטשטאנען צוליב דעם, וואס ד"ר פינקעלשטיין איז מיט אייניגע טעג צוריק בעפרייט געווארען דורכן מאגיסטראט פון זיין אמט אלס שטאדטישער שול-דאקטאר.

וועגען דעם ענין האט ראטמאן ראגוסקי (צענטרום) אריינגעטראגען א אינטערפעלאציע אין נאמען פון זיין פראקציע, אנפרעגענדיג זיך פארוואס דער מאגיסטראט האט דאס אבזאגען דעם ד"ר פינקעלשטיין פון זיין שטעלע אויסגעפיהרט אהן א דיסציפלאנער אויספארשונג און אהן שום אייסגעבען די מאטיווען און סבות פון דער ראזיגער בעזייטיגונג.

דער פרעזידענט גזשעמשנאראסקי, אין זיין ענטפער אויף דער אינטערפעלאציע ערקלערט, אז ד"ר פינקעלשטיין האט זיין פערביסענעם קאמפף געגען דער קראנקען-קאסע איבערגעטראגען אויפ'ן שטח פון זיין ארבייטס-געביעט אין די שולען און אפילו אין מאגיסטראט, וואו ער האט צווישען די

האט אריינגעברענגט אוצרות געלד ריווח.

די הויפט-ראל ביים אנקניפען גוטע האנדעלס-בעציהונגען מיט די עסטרייכישע פינאנסען האבען דאן, ווי בעוויסט, געשפילט די שעהנע יודישע טעכטער און ווייבלעך. א דאנק דער מאדאם ב. מיט ה' ב.'ס שותפ'טע, די פרוי ג. זענען ארויסגעראטעוועט געווארען פיל וואגאנען געשמוגעלטע פעל, וועלכע זענען פערהאלטען געווארען אין לובלין. אזוי נאך האט זיך מאדאם ב. בעקענט מיט א ליבלינגער אבער-לייטענאנט און אין נאמען פון געשעפט דערווייל געשלאסען א ליבע. דאס זעלבע האבען געטוהן אנדערע יודישע טעכטער, וואס האבען אין זכות פון קאנטשאפט בעקומען קאנצעסיעס אויף וויין, טאבאק, בראנפען, צוקער, נאפט א. א. וו. דער טראקט ראדאם-וויען האט נישט גערוהט. אפיצירען, לייטענאנטלעך מיט יודישע פרויען און מיידלעך זענען געפאהרען הין-און-צוריק. ארויסגעפיהרט, אריינגעפיהרט און די פאטעס זענען גליקליך געווארען...

צו יענער צייט האט זיך א געוויסע חניגע יודישע פריילין ביילקע, א חסידישע טאכטער, די טאכטער פון ה' ב.'ס שותף וו. בעקאנט מיט א אונגארישען יודישען יונגערמאן, וועלכער האט זיך פארגעשטעלט אלס רבנישער זוהן. וועלכען די עסטרייכישע ארמעע האט אריינגעצויגען אין די רייען אלס פיינריך.

האט מען זיך „געבאזיעט". מהאט געמיינט אז ס'איז חתן-כלה און מ'איז געפאהרען קיין בוקארעשט זיך אביסעל „פערווײלען", ביילקע איז פון דארטען געקומען א ענטוישטע, א אבגענארטע.

דער פיינריך האט זי פעראומגליקליכט און דערנאך געוואלט זי פערקויפען צו די בוקארעשטער הינטער-וועלט. על פי נס איז זי גערעטעט געווארען און דורך זשאנדארמעריע געקומען צוריק קיין ראדאם.

אין ראדאם האט ביילקע דערפיהלט אז זי ווערט א מוטער און זי איז מיט איהר מאמע שרה'לע געפאהרען קיין וויען כדי צו בעפרייען זיך פון די חרפה... אויף א בעזוך אין די וויענער אפערע האט ביילקע געטראפען די מאדאם ב. און נאך א ראדאמער פרוי מיט'ן נאמען ר. דורך א צופאל איז די פרוי ר. געזעסען נעבען ביילקע, וועלכע האט בעמערקט אז יענע האט א ראב עלאזט א טארעבקע אויף דער ערד, איילענדיג צו פערשווינדען צוזאמען מיט איהר בעגלייטער א ראדאמער פינאנס. ביילקע האט געפינען אין די טארעבקע בריף מיט פאטאגראפ'עס און זי האט זיך דערוויסט א שרעקליכען סוד, אז פרוי ר. איז ארויסגערופען געווארען פון אונגארישען פיינריך, איהר אמאליגען געליבטען, און מאדאם ב. צו איהר געליבטען אבער-לייטענאנט. ביילקע האט זיך אויך דערוויסט, אז דער פיינריך איז א דעזערטער און ער דאס שפילט יעצט אין דער אפערע אונטער דער מאסקע פון א איטאליענישע טרופע. דערקענענדיג אן דער פאטאגראפיע איהר פערפיהרער האט ביילקע געמאכט אין דער אפערע א גרויסען סקאנדאל און ענטדעקט די גאנצע אפערע מיט די איטאליענישע טרופע.

די ארטיסטען זענען ארעסטירט געווארען. דעם פיינריך אליין איז געלונגען צו פערשווינדען. אויך מאדאם ב. מיט פרוי ר. און זייערע בעגלייטער זענען ארעסטירט געווארען און איבערגעגעבען געווארען אין רשות פון דער וויענער פאליציי.

נאך דעם גרויסען געשעהעניש האט ביילקע טעלעגראפיש מודיע געווען ביידע מענער פון די ראדאמער פרויען, אז זיי זאלען קימען זאפארט קיין וויען, ווייל זייערע פרויען זענען ארעסטירט.

בעאמטע אגיטירט אין דער צייט פון זייער אמטירען, שטערענדיג זיי אין דער ארבייט. ס'איז דערגאנגען אזוי ווייט, אז איינער פון די מאגיסטראט-אנגעשטעלטע האט געמאלדען, אז ד"ר פינקעלשטיין רעדט איהם אב ער זאל ארויסטרעטען נעבען דער קראנקען-קאסע אז א ד"ר פון דער קראנקען-קאסע איז געוועזען שולדיק אין טויט פון זיין זיידע, די דאזיקע סבה—, ערקלערט דער פרעזידענט—האט גורם געווען וואס דער מאגיסטראט האט זיך געפיהלט געצוואונגען צו בעפרייען ד"ר פינקעלשטיין פון זיין פאסטען, אויסצאהלענדיג איהם ענטשעדיגונג פאר דריי חדשים פאראויס.

ראטמאן ראגוסקי האלט, אז מ'קאן נישט שאדענען קיין מענש איפ'ן יסוד פון אן איינזייטיגער בעהאנדלונג און ליגען פאר, אז דער מאגיסטראט זאל דעם בעשלוס רעווידירען און דורכפיהרען א דיסציפלינארע אויספארשונג.

ראטמאן לאנדא (בונד) ערקלערט, אז טראץ דעם, וואס ער איז אין פערשידענע ענינים נוגע צום מאגיסטראט דארף קאן מען שטארק נישט ריהמען אזא מין מעטאדע, וואס קאן שאפען א נישט אנגענעהמען פרעצעדענס, אז איין בעאמטער זאל קאנען אנטארפען זיין הערשאפט א צווייטען בעאמטען. דאס זאגט ה' לאנדא, קאן נאר שאפען א אטמאספערע פון געגענזייטיגען חשד און אפט צו אונבעגרינדעטע בעשולדיגונגען.

ראטמאן גאיעוויטש (רעכטע) בעהויפטעט, אז דא האט געשפילט א ראליע די פערזענליכע נקמה און פארטיי-חשבונות. ד"ר פ. איז ביז גארנישט לאנג געווען א סאציאליסט און א פעפעסאוויעץ, דערנאך האט ער צוזאמען מיט אנדערע דאקטוירים געהאט א קאנפליקט מיט דער קראנקען-קאסע בעת דעם דאקטוירים-שטרייק. ראטמאן גאיעוויטש נעמט זיך נישט שטארק צום הארצען וואס דער ד"ר פינקעלשטיין איז אבגעזאגט געווארען. ער קריטיקירט נאר דעם מאגיסטראט דערפאר, וואס ער איז נישט שפארזאם מיט'ן געזעלשאפטליכען געלט און פארוואס ער האט געהאט אויסצוצאהלען 1300 זל. ענטשעדיגונג פאר דריי חדשים, בעת ער האט עס געקענט מאכען אנדערש און אבזאגען איהם פון פאסטען מיט דריי מאנאטען בעפאר. דער מאגיסטראט וואלט דעם אייגענעם ציעל דערגרייכט און ס'וואלט איהם גארנישט געקאסט.

ראטמאן פרענקעל האלט, אז דער מאגיסטראט האט נישט קיין רעכט צו פערווערען די בעאמטע צו קריטיקירען די קראנקען-קאסע.

דער פארשלאג פון ראטמאן ראגוסקי ווערט געשטעלט צו דער אבשטימונג און ווערט מיט א מעהרהייט שטימען אבגעווארפען.

אין זעלבען איינעד זענען פארגעקומען צוויי זיצונגען און אויף ביידע זענען בעטראכט געווארען א רייהע פונקטען און ס'איז אנגענומען געווארען איי-ניגע הלוואת. אזוי איז איינשטימיג אנגענומען געווארען צו מאכען אן הלוואה פון 205 טויזענט זלאטעס אויף צודעקען פארלעגענע חיובות פון 1926—1927 פאר בעשעפטיקטן ארבייטסלאזע. די הלוואה ווערט אויסגעצאהלט יערען אין 10 יעה-ריגע ראטעס מיט א צושלאג פון 3 פראצענט יעהרליך.

ס'איז אויך אנגענומען געווארען צו ארגאניזירען א קאמונאלע שפארזאם-קאסע צו וואס דער מאגיסטראט ווערט בעאויפטראגט און בעפולמעכטיקט אויס-צובארגען פאר דעם צוועק 10.000 זל.

דער שטאדט-ראט האט אויך בעאויפ-טראגט דעם מאגיסטראט צו ווענדען זיך צו דער באהן-דירעקציע אויף ארויסצובעקומען א ערלויבניש דורכצו-פיהרען גאז-בעלויכטונג אויס'ן באהן-פאר צו דער ריכטונג פון מלאדזיאנאו.

אויפמערקזאם ראדאמער האנדווערקער.

די פערוואלטונג פון האנדווערקער-קלוב מאכט אויפמערקזאם די יעניגע האנדווערקער, וועלכע האבען זיך ביז היינט צוליב פערשידענע טעמים נישט פערעיעסטרירט, אז זיי זאלען זיך תיכף רעגיסטרירען. אין דער סטאראסטווא קאסט שוין נישט קיין סטעמפעל-אבצאהל. קיינער טאר די רעגיסטראציע נישט גרינגשעצען און נישט פערלאזען זיך אויף קיין נסים. די יעצטיגע פער-לענגערונג איז אמוואהרשיינליכסטען די לעצטע, נאך וועלכע די שטראף וועט אונבאדינגט אנגעווענדעט ווערען, נעמ-ליך ביז 100 זל. און ביז צוויי וואכען ארעסט.

גלייכצייטיג איז די פערוואלטונג מודיע, אז די האנדווערקער, וועלכע האבען אין יאהר 1997 געארבייט אליין, אדער מיט איין געהילף און זענען בע-שטייערט געווארען מיט א מזאץ שטייער (אבראטאווע) דארפען זיך מעלדען אין סעקרעטאריאט פון קלוב אין די שעה'ען פון 6 ביז 9 אין אווענד. דאס געזא-מעלטע מאטעריאל איז וויכטיג צו דער אינטערווענץ, וואס די צענטראלע גרייט צו אדורכציפיהרען אין דער הינזיכט אין פינאנץ מיניסטעריום.

קאנטראלירט די וועהלער-רשימות פון קראנקען-קאסע.

אין מאנטאג גרודזיען ה. י. קומען פאר וואהלען צו דער קראנקען-קאסע. ס'וועט דאן אויסגעוועהלט ווערען א נייער ראט און פערוואלטונג.

צוליב'ן דערנעהנטערען זיך פון די נייע וואהלען, האט זיך דעם 6-טען ה. ח. שוין אנגעהויבען דאס נאכקוקען די וועהלער-ליסטעס. ס'איז אלזא א חוב, אז די יודישע וועהלער זאלען קימען קאנטראלירען, צי זייערע נעמען זענען אריינגעצויגען געווארען אין די ליסטעס, כדי אזוי נאך צו פערזיכערען זיך זייער וואהל-רעכט. דאס ליגט אין זייער אינטערעס, ווייל וואס מעהר יודישע שטימען, אלץ מעהר זענען די אויסזיכטען אויף צו בעקומען א געהעריגע יודישע פערטרעטונג אין ביידע לייטענ-דע ארגאנען פון קראנקען קאסע.

קאנטראלירען די וועהלער-רשימות קאן מען אין ביורא פון קראנקען-קאסע ביז דעם 16 ה. ח. נישט אייסשליסענ-דיג זונטאג און אנדערע הגאות.

בריעף אין רעדאקציע.

ג. ה' רעדאקטאר!

די דירעקציע פון גימנאזיום בעט אייך דערמיט העפליך צו פערעפענטלי-כען פאלגענדע הכחשה:

צוליב דעם אונבעגרינדליכען און ברוטאלען אנפאל אין אייער צייטונג (נומער 38) אויף ה' י. פרענקעל, פאר-זיצער פון דער שול-פערוואלטונג — האלט די דירעקציע פונ'ם גימנאזיום פאר איהר חוב צוגעבען פאלגענדע ערקלערונג בנוגע דאס אבזאגען פון זיין פאסטען דעם געוועזענעם לעהרער, ה' מילמאן.

לויט'ן אוסטאוו פונ'ם 1922 26/IX און פעראררדנונג פונ'ם בילדונגס-מי-ניסטער פונ'ם 1926 16/XI האבען לעה-רער פון יודאאיסטיק, וועלכע בעזיצען נישט קיין קוואליפיקאציעס לעהר-רעכט נאר ביז גרודזיען 1928. אזוי ווי ה' מילמאן האט די אוסטאוו-פאדערונג נישט ענטשפרעכט האט דאס קראקא-ווער שול-קוראטאריום אין זיין בריעף פון 3378/28 !! № 1928 2/IV מיטגע-טיילט דער דירעקציע. אז ס'קאן נישט ערפילט ווערען די ביטע פון ה' מיל-

ה' ב. און ה ר. זענען גלייך געקומען קיין ווילנע. מיט זיי איז מיטגעפאהרען א היגע פריילין א געוויסע ראכעלא ק: ה' ב.'ס א קוזינקע, וועלכע האט גוז געקענט וויען צוליב איהרע „נע-שעפטען" וואס זי האט געפיהרט מיט איהר קאלעזשאנקע סאליע און די שמוגעל טראנזאקציעס, אין וועלכע זיי האבען צוגעהאלפען זייערע עמפרייכי-שע בעקאנטע...

ראכעלא אין דאס מאהל געפאהרען קיין ווילנע צו איהר קאלעזשאנקע סאליע, וועלכע איז דאן געלעגען קראנק... אין א ווילנער קליניק און ביי איין וועגס האט זי געוואלט דיענען מיט עצות און בייהילפיג זיין איהר פעטער דעם ה' ב. ארויסצוראטעווען זייער פרוי און מוהמע—דער מאדאם ב.

אין דער ווילנער פראוויזנטור האט מען בעין ביידע מענער די ה"ה ב. און ר. זיך דערוויסט אויף קלאר, פארוואס און מיט וועמען זייערע פרויען זענען געפאהרען קיין ווילנע. זיי זענען אנווע-זענד געווען ביי דער אויספארשונג און דער ווילנער פאליציי-פרעזידענט האט פאר זיי פארנעלייגט די געפונענע לי-בעבריעף און געוויזען די פאטאגראפ-יעס. וואס ביילקע האט ענטדעקט און געזעהען זיי, צי זיי אין בעקאנט די געהיימע ליבעס פון זייערע פרויען און צי זיי האבען אנ'אהנונג פון דער צפירע מיט דער איטאליענישער גרופע.

ראכעלא האט קוים אויסגעווירקט א „זעהונג" צווישען די מענער מיט זייערע פרויען אין ווילנער ארעסט-הויז. ביי דער „זעהונג" זענען פארגעקומען שרעקליכע סצענעס. ביידע ראדאמער פרויען האבען זיך געווארפען אין די ארעמ'ס פון זייערע מענער און מיט ספאזמאטישע טרעהרען זיך געבעטען זיי ארויסצוראטעווען פון אומגליק. זייער געוויין האט ווייניג געהאלפען. נאך עטליכע רגע'ס וואס די זעהונג האט געדויערט זענען די פרויען אפגעריסען געווארען פון זייערע מענער און צוריק אפגעפיהרט געווארען אין ארעסט-צי-מער. די מענער זענען געבליבען אין ווילנע אין דער גרעסטער פערצווייפלונג און זיך ווייניג געקענט העלפען, ווייל די אויספארשונג איז געגאנגען אין פו-לען גאנג און די גאנצע פאליציי האט געזוכט צו ענטדעקען דעם אונגארישען פיינריך, דעם פערפיהרער פון ביילקע און א סך אנדערע יודישע מיידלעך און פרויען אין ראדאם און אנדערע פוילישע שטעדטלעך.

(פארטזעצונג קומט.)

מאן וועגען פערלענגערען איהם די ערלויבניש צו לערנען ביז'ן סוף יאהר 1928|1929 צוליב דעם אויפערטימאַניסען און אין צוזאמענהאנג מיט די אונגינסטיגע בעריכטען וועגען דער ארבייט פונ'ם ה' מילמאן פונ'ם פארשטעהער פון דעם פעראיין פון די יודישע גימנאזיעס אין פוילען ה' ד"ר כהן, דעם העבר. פעדאג. וועלכער איז בעפולמעכטיגט צו וויזיטירען די לעקציעס פון יודאאיסטיק, ווי אייך אויפ'ן ספק פון אייגענע בעאבאכטונגען — האט די דירעקציע נישט געהאט די מעגליכקייט, צום גינסטען פונ'ם אנשטאלט, אויפסנייע צו אנגאזשירען דעם ה' מילמאן צום לויפענדען שול-יאהר 1928|29.

מיט אכטונג

די דירעקציע פון גימנאזיום „פשיאשול וויעדזי"

— אין ראדאם. —

אויפפאָדערונג צו א עהרען-געריכט.

זעהר חשוב'ע רעדאקציע!

איך האב דעם כבוד צו בעטען מיר צו געהן די געפעליגקייט און אבדרוקען אין אייער וו. צייטונג מיין פאלגענדע אויפפאָדערונג:

דערמיט פאדער איך אויף אין דער געגענווארט פון דער גאנצער עפענטליכקייט דעם ה' יחיאל פרענקעל צו א עהרען-געריכט. וואו איך וויל בעווייזען שווארץ אויף ווייס. דורך פאקטען און עדות, אז שוין זינט א דריי יאהרען ווער איך דורך איהם פערפאלגט און, אז ער האט אונטערגענומען געגען מיר א פּלאנמעסיגע אקציע פון רדיפות, וועלכע האבען געגעבען פאר מיר פאטאלע רעזולטאטען. דורך זיין טאקטיק וועלכע האט גיום געהאט, אז מ'זאל אריינטראגען אויף מיר א מסירה — בין איך ארויסגעשטויסען געווארען פון גימנאזיום „פשיאשול וויעדזי", ווי אייך אבגענומען ביי מיר די רעכט צו קאנען אונטערריכטען אין א וועלכע ס'איז אנדערע גימנאזיע. דאס אלעס וויל איך אויפווייזען פאר'ן עהרען-געריכט.

ווי ס'דערגעהען צו מיר שמועות, פערשפרייט ה' פרענקעל שקרים געגען מיין פערזאהן, וועלענדיג אזוי ארום רעהאביליטירען זיינע „מעשים טובים" וואס ער איז בעגאנגען געגען מיר. איך הער אויך, אז ער וויל מיך צוליב'ן פראטעסט. וואס איז ערשינען אין „ראדאמער לעבען" (נומער 38) איינקלאגען אין געריכט. דאס לעצטע נעם איך אויף מיט דער גרעסטער צופרידענהייט, האפענדיג רעם בטחון, אז ביים טיש פון גערעכטיגקייט וועט אלץ קלאר און בולט בעוויזען ווערען. אבער ביז וואס און ווען פאדער איך איהם אויף אהן שום תירוצים צוגעהן מיט מיר צו א עהרען-געריכט אין משך פון 15 טעג אין לאקאל פון „סורוויט" לובלינער 23.

דער צוזאמענשטעל פון מיינע בוררים בעשטעהט פון דריי פערזאהן. די נעמען וועל איך מודיע זיין דריי טעג פאר'ן עהרען-געריכט, נאכדעם ווי איך וועל ערהאלטען א בעשטעטיגונג פון ה' פרענקעל. און אויך ווען איך וועל וויסען די נעמען פון זיינע בוררים.

דאס ארט פון עהרען-געריכט איז אין „סורוויט" לובלינער 23. דארט קאן מען וועגען אלע אנגעלעגענהייטען וועגען עהרען-געריכט מודיע זיין.

גלייכצייטיג בעמערק איך פאלגענדעס:

היות ווי איך הער אין שטאדט, אז די גימנאזיע און ה' פרענקעל האבען צוגעשיקט אין רעדאקציע בריעף אין שייכות מיט דעם פערעפענטליכטען פראטעסט, אלזא ערקלער איך, אז אויב דאס וועט פאקטיש געשעהן, וועל איך נאכדעם, ווי ס'וועט מיר בעקאנט ווערען דער אינהאלט פון די בריעף, געבען א גענויען, אויספיהרליכען ענטפער געשטיצט אויף אמת'ע פאקטען.

מיט כבוד

ל. מילמאן.

א ענטפער דעם ה' יחיאל פרענקעל.

דער בריעף וואס מיר האבען ערהאלטען פון ה' יחיאל פרענקעל דריקען מיר נישט. דאס איז דערפאר, וואס אין זיין בריעף איז ניטא א טענדענץ פון צוואנג'ס דרוק אויף אונזער צייטונג אבצודרוקען זיין ענטפער אויפ'ן פראטעסט אין ענין מילמאן. אין זיין ווענדונג אין רעדאקציע פאדערט ער אין א קאטעגארישען טאהן אויפ'ן יסוד פון ארט. 32 פונ'ם פערעפענטליכטען פרעסע-געזעץ אבצודרוקען זיין ענטפער. בכלל ענטשפרעכט ווייט נישט דער גאנצער נוסח פון בריעף דעם עטישען פרינציפ פון פערזענליכע ווענדונגען אין א רעדאקציע.

מיר ערקלערען דא, אז דעם ה' פרענקעל דינט נישט אין דעם פאל די רעכט אויסצוצווינגען אונז מיט'ן כח פון פאראגראפען און ארטיקלען פון שטראף-קאדעקס אבצודרוקען זיין ערקלערונג. דער פראטעסט וועגען ענין מילמאן איז געקומען פון דרויסען און האט מיט דער רעדאקציע קיין שום שייכות נישט. ביז היינט האט אונזער צייטונג אין דער פראגע קיין שום שטעלונג נישט אנגענומען. אויפ'ן פראטעסט זענען אונטערגעשריבען פריוואטע פערזאנען, וועלכע האבען נאר העפליך געבעטען א ארט פאר אבדרוקען דאס אין אונזער צייטונג. חייסער זענען מיר ביז היינט אין דעם ענין געגנצליך נישט אנגאזשירט. די בעשולדיגונג אין יעצטיגען מאמענט געגען ה' פרענקעל איז געקומען פון זייטיגע פערזאנען, פון דער געזעלשאפט און נישט פון אונזער צייטונג. און דערפאר האט ער קיין רעכט ניט צו בענוצען זיך מיט'ן קאדעקס-בוך און ער קאן אונז ניט צווינגען מיט'ן כח פון דראהונגען מיר זאלען אבדרוקען זיין בריף ווי ער געהט און שטעהט.

מיר בעטראכטען זיין בריעף אלס א פריוואטער און פערזענליכער ענין, וואס האט מיט דער רעדאקציע גופא גאר ווענעג צוטוהן און דעריבער איז דאס אבדרוקען איהם אבהענגיג פון אונזער ווילען און העפליכקייט. אויב ה' פרענקעל האט געפונען פאר נויטיג צו פערעפענטליכען זיין ערקלערונג אין אונזער צייטונג האט ער עס געקענט מאכען אויף א מילדערען און העפליך-קולטורעלערען אופן, ווי מען איז זיך איבעראל נוהג אין אזעלכע פאלען און ווי עס האט געטוהן די דירעקציע פון גימנאזיום, וועמענס ערקלערונג מיר האבען גערן אבגעדרוקט.

פארלויפיג איז ה' פרענקעל נאך נישט קיין יוריסט און מיר וואלטען איהם דעריבער נישט פאר מאסגעבענד צו קוואליפיצירען די קאדעקס-ארטיקלען. אויב ווידער ה' פרענקעל האט געמיינט אונז אבצושטראשען און אנווארפען א מורא, האט ער אבער נישט טרעפליך אדרעסירט...

מיר זענען מסכים צו דרוקען ה' פרענקעלס בריעף בזה האופן, אז דער אינהאלט פון בריעף זאל זיין רעדאגירט אין א מעהר אנשטענדיגערען טאהן. אונז וואונדערט נאר אויף א מענש וואס האט א מאנאפאל אויף עטיק, מאראל און „חכמת ישראל"... אז ער זאל נישט וויסען פון דעם עלעמענטארסטען כלל וואס יעדער געוועהנליכער בן-תורה ווייסט דערפון, — אז:

דרך ארץ קדמה לתורה....

די רעדאקציע.

פאבריק פון קאנסערווען אין ראדאם.

ווי מיר דערוויסען זיך פון גוט אינפארמירטע קרייזען, וועט קירצליך אין ראדאם אנהויבען פונקציאנירען א „שמאדטישע פאבריק פון פלייש-קאנסערווען".

דאס מאטעריאל פאר די קאנסערווען וועט די פאבריק נעמען דאס געשעכט'ענע פלייש פון היגע שחט-הויז. די פאבריק ווערט געגרינדעט מיט דער פערשטענדיגונג פון א אויסלענדישען קאנסארציום, וועלכע פינאנסירט די אינטערנעמונג און וועט די אויסארבייטונג בענוצען אויף עקספארט.

ווי מען אינפארמירט וועט די פאבריק פראדוצירען 20 טויזענד קאנסערווען-פושקעס טעגליך.

MAGISTRAT miasta RADOMIA, Wydział Skarbowy podaje do publicznej wiadomości, że dnia 8, 10 i 11 października 1928 r. między godz. 9-tą rano a 3-cią po południu odbędą się na Placu Jagielońskim przymusowe licytacji ruchomości, u niżej wymienionych osób, na pokrycie zaległych podatków i innych należności:

8-go października 1928 r.

1) Jaszowskich Adama i Antoniny, Piłsudskiego 9 na: 1 pianino

10-go października 1928 r.

2) Mandelmana Rafała, Piaski 10 na: 1 kredens sosnowy kuchenny, 1 stół kuchenny, 1 szafę fornirowaną do ubrań, 1 szafę oszkloną dębową, 1 biurko o 5 szufl dach, 1 stół dębowy, 1 zegar ścienny szafkowy, 8 krzeseł wiedeńskich, 1 etażerkę, 2 kwiaciarki.

11-go października 1928 r.

3) Pomorskiego Marjana, Żeromskiego 58|60 na: 1 kredens, 1 lustro-tremo, 1 sofkę i 6 krzeseł obitych materjałem jasnym 1 stolik, 1 szafę na ubranie, 1 otomanę, 1 stół i 6 krzeseł.

Magistrat miasta Radomia
Wydział Skarbowy.

די גאזאווניע הויבט אן ווערען טהעטיג.

ווי דער מאגיסטראט קאמוניקירט וועט די גאזאווניע געלאזט ווערען אין בעטריעב אין צווייטען מאנאט. צו יעדער צייט וועלען די ראדאמער איינוואהנער אויף זייער פערלאנג שוין קאנען גענוסען פון דער גאז-ענערגיע און בעלויכטונג.

זעלבסטמארדען.

דער שערושאנט יאן ארלאווסקי פון היגען 72 פולק איז פאריגען שבת אוועקגעגאנגען איבער זיך א זעלבסטמארד, שיסענדיג אין זיך מיט א רעוואלווער.

זוכענדיג פארטאנ'ס האט מען איהם געפונען אויפ'ן שאסעע נישט ווייט פון דער באהן-ליניע אין דער געגענד פון דזשערזסקאס (סיף לובלינער גאס.)

דער זעלבסטמערדער האט אין דער האנד געהאלטען א בריוועלע מיט דער אויפשריפט: „איך האב זיך אליין געהרג'עט".

די אויספארשונג ווערט געפיהרט דורך דער מיליטערישער מאכט.

* * *

היינטיגען כאנשאג האט די דיענסט פון פענאמאר גלאזער (ווארשאווער 21) וולאדיסלאווא זיך פערסמ'ט דורך אויסטרינקען עסיג עסענץ. די אורזאך פון פערצווייפלטען שריט איז א ענטוישטע ליבע. די אומגליקליכע איז אין א שווערען צושטאנד אבגעפיהרט געווארען אין פוילישען שפיטאל.

פון דער רעוויזיאניסטישער בעוועגונג אין ראדאם.

קאמוניקאט.

לעצטענס איז צו בעמערקען א לעבהאפטע בעוועגונג צווישען די היגע ציוניסטען-רעוויזיאניסטען. די בעוועגונג געמט אן וואס אמאהל אלץ ברייטערע ענטוויקלונגס-פארמען. היינטיגע וואך איז אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אבגעהאלטען געווארען א גראנדיעזע פערזאמלונג פון די בעסערע יוגענד אין אונזער שטאדט.

אויפ'ן טאג-ארדנונג זענען געשטאנען וויכטיגע ארגאניזאציאנעלע פראגען ווי אזוי און אויף וואס פאר א אופן צו געבען דער יונגער בעוועגונג א בעזונדערע געזעלשאפטליכע באזע און אויסקשפעלען די ארבייט אויף אזא הייך, אז ס'זאל געפינען א סיפען אבקלאנג אין אלע היגע נאציאנאל-בעוואוסטזיניגע קרייזען.

ס'אין אויס'ן ארט אויסגעוועהלט געווארען א קאמיטעט. וועמענס אויפגאבע ס'וועט זיין צו פאפולאריזירען און פערשפרייטען דעם קערענדיגען איגהאלט פון דער יונגער נאציאנאלער אידעע פאר דער אויפבוי פון דער יודישער מלוכה אין ארץ-ישראל.

אויספיהרליכע פרטים און די פראגראמאטישע ענינים וועט בעזונדערס געמאלדען ווערען. דער קאמיטעט דופט די נעכסטע פערזאמלונג אויף פרייטאג דעם 12 ד. מ. 8 אוענד אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארג. (לוב. 25) אויף וועלכער ס'ווערען געבעטען אלע חברים און סימפאטיקער.

דער קאמיטעט

פון ברית-טרומפעלדור

שבת, דעם 13 ד. מ. 3 אזייגער נ. מ. קומט פאר א פערזאמלונג פון די חברים—ות פון גדוד. אלע מיטגלידער ווערען אויפגעפאדערט פינקטליך צו קומען.

הנהלה.

יודיש טעאטער אין ראדאם.

פון יום-טוב אן גאסטראלירט אין ראדאם א יודישע טרופע אונטער דער ליטונג פון בעקאנטען ארטיסט ה' ביאלקאייטש. דאס אנסאמבאל וואס בעשטעהט פון א גרעסערע צאהל פערזאנען, האט אין זיין צונויפשטעל גאנץ בעדייטענדע ארטיסטישע קרעפטען, וואס שפילען שוין יאהרען לאנג אויף דער יודישער ביהנע, וואו זיי האבען זיך ערווארבען א פאפולערען נאמען.

ביז היינט האט די טרופע געגעבען דריי פארשטעלונגען, וועלכע זענען אראב מיט גרויס ערפאלג און געפונען א סימפאטישען אבקלאנג צווישען די ברייטע שיכטען פון היגען יודישען טעאטער-עולם. די טרופע רעכענט דא צושטעהן א געוויסע צייט, במשך פון וועלכע זי וועט אויספיהרען א בעסערען רעפערטואר, אין וועלכען ס'געהען אריין א נייטערעסאנטע, ביי אונז נאך נישט געשפילטע, טעאטער-זאכען.

וויכטיג פאר עגונות וואס זוכען זייערע מענער.

די אגודת הרבנים אין פוילען האט מיטגעטיילט הר' קעסטענבערג ידיעות וועגען גורל פון זייניגע ראדאמער יודען, וואס זענען אין די מלחמה צייט פערשוואונדען.

די נעמען פון די דאזיגע יודען זענען: מאיר פרידמאן, הירש פאטאשניק פון ראדאם און מאיר בן יצחק פון ראדאמער קרייז.

די פעראינטערעסירטע עגונות און פאמיליעס קאנען זיך ווענדען צו הר' קעסטענבערג.

Parowa Farbiarnia i Pralnia Chemiczna
JÓZEFA CYCHNERA
RADOM, SPACEROWA 21

נעמט אן צו פארבען, צו וואשען און צו פיצען אויף א כעמישען אופן מענער און דאמען-גארדעראבעס ווי אויך גארניטורען, קאסטיומען, פאלטענעס, קליידער, בלוזקעס ווי אויך אלערליי פוטערווארג
דאס אלעס ווערט אויסגעפיהרט פינקטליך, סאליד און ביי מעסיגע פרייזען.

דער בעסטער
עלעגאנטסטער מענער הוט
אין נור
SELECT
פערט איבעראל!

פון „עזרה"

די קראנקע, וועלכע זענען געווארען געשיקט אויף קוראציע קיין בוסק זענען צוריקגעקומען דעם 25/IX. הייאהר זענען די קראנקע געווארען העכסט גוט בעהאנדעלט אין זין פון בעדער, וואוינונגען, עסען א. ד. ג. די אויפזיכט איז געוועזען א זארגפעלטיגע, די קראנקע האבען זיך דעריבער טאקי זעהר גוט געפיהלט. אזוי ווי צווישען איז געוועזען ר"ה און יום כפור זענען די קראנקע געווארען בעזארגט מיט טראדיציאנעלע סעודות אזוי, אז זיי האבען זיך געפיהלט א סך בעסער ווי ביי זיך אין דער היים.

* * *

אויף ר"ה, ערשטע טעג סוכות און אויף שמיני עצרת איז געווארען פערטיילט אין א גרעסערע צאהל שטיצעס און פראדוקטען. די פארציעס זענען געווען גענוגענדע. אויף א דאפעלטער באן האט מען געגעבען 3 קל. מעהל, 3 קלג. חלות און 2 קלג. רייז. די פראדוקטען זענען געוועזען פון בעסטען קוואליטעט. בכלל ווי פ'איז לעצטענס געווארען איינגעפיהרט אין געזעלט. „עזרה" ווערען אלע קויפלעך נישט נאמענטליכע צוגעשיקט — דורך פערוואלט. מיטגלידער — א היים אין שטוב אריין אזוי, אז מ'מיידט אויף דאס פאקעניש און גלייכצייטיג די בושה.

361 אדמיניסטראטיווע שטראפען

אין משך פון 30 טעג, נעמליך פון 1/9 ביזן 30/9 ה. י. איז דורך זעהר היגער סטאראסטווא ארויפגעלעגט געווארען פאלגענדע אדמיניסטראטיווע שטראפען:

פאר נישט אבהיטען די סאניטארע פארשריפטען — 123 שטראפען; פאר ברעכען דאס אנטי-אלקאהאל-געזעץ — 47; פאר נישט צופאסען זיך צו די פארשריפטען, וועלכע רעגולירען דעם רעדער-פערקעהר און דער אייזענבאהן-בעוועגונג — 76; פאר בענוצען געוועהר אהן ערלויבניש — 4; פאר עובר זיין אויפ'ן עפענטליכען געזעץ פון מיליטער-דיענסט — 16; פאר נישט בעזיצען קיין פרייזען, צעטעלעך, פאקטורעס און רעכנונגען — 6; פאר ברעכען ביים האנדעל-פערמיטלען מיט זאכען פון ערשטען געברויך — 1; פאר אפהאלטען די געשעפטען לענגער ווי די ערלויבטע שעה'ען — 78; פאר עובר זיין דאס בוי געזעץ — 10.

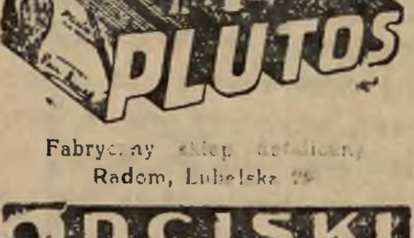

Fabryczny skład [illegible]
Radom, Lubelska 29

קעלצער אבטיילונג.

בעריכט-פערזאמלונג

פון ראטמאן ד"ר פעלץ.

א נישט-יודישער ראטמאן טרעט ארויס מיט א צעטיל „חטאים" אויף אידישע ראטמענער...

מוצאי שמחת-תורה, איז אין זאל „ארפעאום" פארגעקומען א בעריכטס-פערזאמלונג פון ראטמאן ד"ר פעלץ, וועגען זיין טעטיגקייט אין קעלצער שטאדט-ראט.

די פערזאמלונג, אין וועלכער ס'האבען זיך באטייליגט קריב 200 פערזאן, איז געעפענט געווארען דורכ'ן ראטמאן ראוויצקי.

ראטמאן ד"ר פעלץ, האט אין א 2 שעהדיגען רעפעראט אלזייטיג בעלויכטען די ארבייט פון די יודישע ראטמענער אין קעלצער שטאדט ראט בכלל און זיינע בארט. ד"ר פעלץ האט געגעבען איינינע ערקלערונגען וועגען די ענטשטעהונג פון יודישען ראטמענער-„קאלא" און זיין פונאנדערפאלונג, וועגען די פעראייניגונג דורך א ספעציעלען קארעספאנז דאס יודישע ספיטאל מיט'ן פוילישען, וועגען די 200 טויזענד זלאטעס וואס זענען אריינגעשטעלט געווארען אין שטאדט-בודזשעט אויף צו דעקען די קיר-קאסטען פאר ארימע קראנקע, צוליב וועלכע עס איז זיינער צייט ארויסגערופען געווארען צווישען דער יודישער בעפעלקערונג א גרויסע אומצופרידענהייט, וועגען די סובסידיעס פאר די יודישע אינסטיטוציעס, וועגען יודישען שול-וועזען, אלגעמיינע ווירטשאפטליכע לאגע א אז. וו. און איז געקומען צום אויספיהר, אז די יודישע געזעלשאפט אין קעלץ, האט פון זיין ארבייט אויס'ן געביט פון קעלצער שטאדט-ראט גרויסע, זעהר גרויסע נוצען געהאט זו. אז זיין ארבייט, ביי א איינהייטליכען יודישען ראטמענער-קלוב, וואלט נאך גרעסערע טובות געבראכט דעם יודישען כלל אין קעלץ.

א זעהר געלונגענעם קירצען, אבער זאכליכען אנטווארט האט געגעבען דעם ד"ר פעלץ — לאווניק ב. לעוו. דער תוכן פון לאווניק לעוו'ס תשובה איז געווען: „אחרי רבים להטות" אז געגען כלל טאר מען נישט געהען, און דער כלל פערלאנגט נישט פון ד"ר פעלץ קיין טובות. און דער עיקר — האט געזאגט לאוויק לעוו — אז דער איצטיגער דור קען קיין דיקטאטארישער האנדלונג נישט טאלערירען.

אין זעלבען גייסט וואס ד"ר פעלץ האט אויך גערעדט ראטמאן גאלדשיידער, נאר ער האט צוגעגעבען, אז די היינטיגע פערזאמלונג דארפט נישט הייסען „בעריכט-פערזאמלונג", נאר א „משפט איבער אלע קעלצער אידישע ראטמענער", וועלכע האבען נאך ביז איצט לטובת דער אידישער בעפעלקערונג גאר נישט אויסגעטוהן. ראטמאן גאלדשיידער איז געקומען צום בעשלוס, אז די פערזאמלונג דארף זיך ענדיגען מיט'ן רעזולטאט, ס'זאל געשאפען ווערען א איינהייטליכער אידישער „קאלא".

נאך די רעדע פון ה' גאלדשיידער האט גענומען דאס ווארט דער נישט-יודישער ראטמאן, ה' לוקאווסקי (אומאבהענגיגע סאציאליסטען) וועלכער איז, ווי דער שטייגער איז ביי אונזערע אחינו בני ישראל... שטורמיש באגריסט געווארען. ה' לוקאווסקי, ביי וועלכען עס עגזיסטירט נישט קיין „אידען פראגע" (אזוי האט ער בפירוש געזאגט) האט, אויסדריקענדיג זיין אומצופרידענהייט אויף דעם צושפליטערטען אידישען אחרות, ער האט אויסגעגאסען זיין כעס אויף דער ארטאדאקסישער גרופע פון קעלצער שטאדט ראט, וועלכע עס רעפרעזענטירט ראטמאן הערמאן לעווי. ה' לוקאווסקי האט צווישען אנדערע אנגעוויזען, אז די ארטאדאקסישע גרופע האט לעצטענס, אויפ'ן בעפעהל פון ה' לעווי, געשטימט פאר אנגעזעהענע קישען לאווניק, וועלכער איז אויסגעוועהלט געווארען אויפ'ן ארט פון אבגעטרעטענעם סאציאליסטישען לאוניק, און נישט אויף קיין דעמאקראטישען. ה' לוקאווסקי „אפעלירט" צו די אידען, אז זיי זאלען זעהען צו שאפען א פעראייניגטען אידישען „קאלא".

כאראקטעריסטיש איז אבער, אז דער זעלבער ה' לוקאווסקי, וועלכער רעדט אין נאמען פון דעמאקראטיזם, האט בכבודו ובעצמו געשטימט געגען די סובסידיעס פאר די אידישע אינסטיטוציעס און איצט, ווען מען דארף אנקומען צו די אידישע שטימען... (וואר-שיינליך זאל געוועהלט ווערען א אנדערער לאווניק אויפ'ן ארט פון ה' קארעשאק, וועלכער זאל צוליב זיין עמעריטור-פענסיע — אבזאגען זיך פון זיין לאווניק-אמט(?) און אויף זיין ארט זאל ארויסגעשטעלט ווערען די קאנדידאטור פון א אנדערען לינקע(?)... — אפעלירט מען צום אידישען געוויסען וועגען אחדות... „יאק בידא, טא דא זשידא" — איז פארהאן א שפריך-ווארט...

נאכ'ן ה' לוקאווסקי האט גענומען א ווארט אונזער מיטארבייטער, ה' רובינשטיין, וועלכער האט פארגעווארפען ביידע יודישע קלובען, אז זיי פערנאכלעסיגען די יודישע אינטערעסען, אז די יודישע ראטמענער קומען נישט אויף די זיצונגען, אז צוליב די ארומרייסעניש צווישען די יודישע ראטמענער, זעהען די קעלצער יודען אויס ביי זייערע קריסטליכע שכנים צו שאנד און צו שפאט, אז קיינער פון די יודישע ראטמענער, אויסער ראטמאן ראוויצקי, האט נישט אינטערווענירט וועגען דעם אונערהערטען סקאנדאל מיט'ן ד"ר לעווידא, וועלכער האט אין א גוססדיגען צושטאנד בעווייזיגט פון פוילישען שפיטאל דעם בעט'ן קעסעל-אויספוייס ביים פרינס ספראחטשינסקי טראגיש-אומגעקומענעם שילער ציטריגבוים, וועלכער איז שפעטער געשטארבען. ה' רובינשטיין פאדערט פון די פערזאמעלטע אנצונעמען א בעשלוס וועגען שאפען א פעראייניגטען יודישען ראטמענער-קליב.

נאכ'ן ה' רובינשטיין האבען נאך גערעדט די ה"ה: ראטמאן פישמאן, דאטמאן ראוויצקי און צום סוף ראטמאן ד"ר פעלץ, וועלכער האט אין א אויסגערעגטען טאן געענטפערט אויף אלע פארוואורפען, וואס זענען איהם דורכ'ן ה' לעוו געמאכט געווארען.

די רעזאלוציע פון ראטמאן גאלדשיידער, אז די פערזאמלונג דריקט אויס אנערקענונג דעם ד"ר פעלץ פאר זיין ארבייט אין שטאדט-ראט און פאדערט אויף די יודישע ראטמענער צו גרינדען א פעראייניגטען יודישען ראטמענער-קלוב", איז אנגענומען געווארען.

12 אזייגער ביינאכט האט ראטמאן ראוויצקי געשלאסען די פערזאמלונג. דעם אינהאלט פון ה' ליקאחסקס רעדע וועלען מיר אדורכרעדען אין נאנסטען נומער פון אונזער צייטונג.

אויסערגעוועהנליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון סוחרים-פעראיין.

א פערוואלטונגס-מיטגליד וואונשט דעם פעראיין א „תיקון" אין זכות פון די הושענות..

אין דער נאכט פון הושענה רבה, איז אין לאקאל פון סוחרים-פעראיין פארגעקומען אן אויסערגעוועהנליכע אלגעמיינע פערזאמלונג, אין וועלכע ס'האבען זיך באטייליגט ביז 4 מנינים אידען און 2 פאישטעהער פון צענטראלען סוחרים-פעראיין אין ווארשא די ה"ה ראטמאן אהרנזאהן און מאגיסטער אלימניצקי.

די פראגע פון די וואהלען צו דער האנדעלס-קאמער אין סאסנאוויעץ האט רעפערירט מאגיסטער אלימניצקי און וועגן די עגזיסטענץ-פראגע פון פעראיין ה' אהרנזאהן, וועלכער האט געבעטען די פערזאמעלטע ארויסצוזאגען די סיבות פון זייער אומצופרידענהייט פון פעראיין און האט אפעלירט צו די אנוועזענדע און נישט אנוועזענדע סוחרים פון קיעלץ אז זיי זאלען אין איינציגען שטערען מאמענט פאר'ן יודישען סוחרטום זייערע פעראיינען נישט פערשפילען.

אין דער פראגע האבען זיך ארויסגעזאגט די ה"ה: גאלדהאסער, שפיגמאן, איזקאייטש און ה' קאהן. איין פערוואלטונג'ס-מיטגלידער האט געזאגט: מיט דער איצטיקער לאגע פון פעראיין איז נישט גוט, ס'איז קיין עצה נישטא נאר גאט זאל העלפען, אז אין זכות פון די הושענה רבה ביינאכט, זאל דער פעראיין זיין „תקון" בעקומען...

נאכ'ן אננעמען געוויסע בעשלוסען איז די פערזאמלונג געשלאסען געווארען.

אט אזוי זעהט אויס דער קעלצער סוחרים-פעראיין, נאר ווער עס איז באמת אין זיין טרויריגע לאגע שולדיג —אין א בעזונדער ספעציעל ארטיקעל.

היינטיגע וואך בעקומט די קהלה פון די ברידער זאגייסקי א אונגעוועהנליכע מתנה פאר 4000 דאלאר.

ווי מיר דערוויסען זיך פון גוט אינפארמירטע קוועלען, וועלען די געהרטע ברידער הירשל און יעקיל זאגייסקי, נאך היינטיגע וואך נאמאריש איבערגעבען דער קהלה זייער אויף דער סמינארינקא גאס געקויפט היין פאר 4000 דאלאר, אין וועלכען ס'וועלען זיך געפונען פערשידענע פילאנטראפישע

Kino „ODEON" w Radomiu.

פון דעם 11 פאזשדזשערניק ווערט דעמאנסטרירט דאס מייסטער־ווערק

דער קעניג
איבער אלע קעניגע

דאס איז דאס גרעסטע בילד איבער אלע וועלט שלאגערן.

דאס איז א מייסטער ווערק, וואס האט נישט זייז גלייכען.

דער פילם איז דעמאנסטרירט געווארען גאנצע חדשים אין אלע הויפט שטעדט פון דער וועלט.

דער פילם האט געקאסט 2 יאהר ארבייט.

דער פילם האט איינגעשלינגען 5.800.000 דאלאר אין וועלכען ס'איז דא 14 הויפט־ראלען און 350 עפיזאדישע אין וועלכען ס'נעמען אנטהייל 14.300 סטאטיסטען.

אין דעם פילם נעמען אנטהייל די גרעסטע פילם שטערען.

וועגען דעם פילם שרייבט די פרעסע פון די גאנצע וועלט, אז איין שענער בילד פון דעם איז נישט געווען און סוועט נישט זיין.

PODZIĘKOWANIE.

Sz. Panu N. NEUFELDOWI serdeczne podziękowanie za łaskawą ofiarę w kwocie Zł. 100 (sto) wyraża

Zarząd Stow. „Ezra" — w — Radomiu

דאס לאנג־עגזיסטירענדע טוך־געשעפט

„אסתר גוטשטאדט"

ראדאם, לובלינער 2 פראנט 1־טער שטאק

מאכט בעקאנט דאס זי בעזיצט צום ווינטער־סעזאן א שענעם אויסוואהל פון

פערשידענע אנצעגער און פאלטענס

פון בילצער, טאמאשאווער און לאדזער שטאפען.

OBWIESZCZENIE.

Wobec tego, że podatnicy nie przestrzegają terminu płatności podatków i dopuszczają do wyznaczania licytacji, podaje się do publicznej wiadomości, że o ile nie uzyskali wcześniej ulg, dotyczących rozłożenie na raty względnie wstrzymania licytacji, nie mogą zwracać się w dniu licytacji, gdyż wszelkie reklamacje nie będą przyjmowane.

Radom, dnia 3 października 1928 r.

MAGISTRAT m. RADOMIA
Wydział Skarbowy.

אינסטיטוציעס ווי: „בית־יתומים", „מושב־זקנים" א. ד. ג. דער פייערליכער אקט פון איבערגעבען דער קהלה דעם נאָ־מעריאלען קויף־אקט, ואל פארקומען ענדע היינטיגע וואך, אויף א ספעציע־לער זיצונג פון אלע דאזארעס און פרנסים.

הזהרו מפנה הרמאים.

אויף די לובלינער גאס שפאצירט זיך ארום א יונגערמאנטשיק מיט דעם נאמען **מאטיל הערמאטש**, וועלכער אפערירט מיט וועקסלען, אדער פאלשע, אזוי ווי ווינפעלד'ס, אדער קינדערשע מיט שעהנע סטעמפע־לען אזוי ווי שטאלאנד'ס. נאאיווע סוחרים מיינענדיג, אז זיי האבען צו טוהן מיט א ארענטליכען מענש, קויפען ביי איהם וועקסלען אפילו אהן זיין זשירע פאר גוט געלד, זייענדיג זיכער, אז אזא איידעלער יונגערמאנטשיק האט זיי צו פערקויפען, מסתמא זענען די וועקסלען זיכער גוט, און אויב א סוחר פאלט אריין פון ויינס א וועקסעל, אדער ער שעהמט זיך אויסצו־זאגען. און דער וואס שעהמט זיך נישט און מאכט א ויצעקו ווערט ר' מאטיל א קאזאק הנגזל און סטראשעט דעם געליטענעם דאס ער האט ביי איהם גענומען א גרויסען פראצענט וועט ער פערפיהרען אויף איהם א פראצעס, און געלד אויף אזעלכע זאכען ושאלעוועט נישט ר' מאטיל. דער געליטענער שרעקט זיך אב און מאכט א שווייג און דער האנדעל ביי ר' מאטלען געהט ווייטער. כדי א סוף צו מאכען צו דעם שענדליכען האנדעל פון ר' מ א ט י ל ה ע ר מ א ט ש מוז מען דאס פערעפענטליכען אין דער פרעסע אלע ראדאמער סוחרים וואס קויפען וועקסלען זאלען ווי־סען נישט צו קויפען ביי אזעלכע הערמאטשעס קיין וועקסלען, נאר ביי אזעלכע מענשען, וועלכע זענען פעראנטווארטליך פאר די וועקסלען, וואס מען קויפט ביי זיי.

י. טענענבוים.

טעאטער „ראזמאיטאשטשי" | נאסטראַקן פון דער יורישער װאַרשאַװער אָפּערעטן דראמאטן-טרופּע אונטער דער לייטונג פון ארטיסט **י. ביאלקאוויטש**

מיט'ן אנטייל פון די גוט באַקאַנטע ארטיסטע, פרויען: לעבאָוויטש, ביאלקאָוויטש, שײַעוויטש, װעליש, פּאָזנאנסקא.

ה"ה: טוילינג, לעבאָוויטש, קורץ, נויווירט, קליינער, עטינער.

פרײַטאָג דעם 12-טן אָקטאָבער 1928 י. 9 אָוונט

ווערט געשפּילט צום דריטען מאָהל דער לעצטער שלאגער

חלומות פון ליבע

אָפּערעטע אין 3 אקטען מיט אַ עפּילאָג מיט 30 נומערן געזאַנג

שבת דעם 13 אָקטאָבער 9 אָוונט

ווערט געשפּילט צום ערשטען מאָהל די פרעהליכע אָפּערעטע אין 4 אקטען

ביילקע קאזאק

זונטאג דעם 14 אָקטאָבער 9 אָוונט

ווערט געשפּילט צום ערשטען מאָהל דורך אונזער אנסאמבל די איבעראל בעליבטע אָפּערעטע אין 3 אקטען מיט א פראָלאָג

יודעלעס בר מצוה

בילעטען פריהער צו בעקומען אין אפטיק פון ה' צחייגאפטיק לובלינער 9. פרייטאג, זונטאג פון 6 אָוונט און שבת פון 11 פריה ביי דער קאסע פון טעאטער.

קינא „NOWE CZARY"

לובעלסקא 47.

היינט, מאָרגען און איבערמאָרגען דעמאָנסטרירען מיר דעם פּרעכטיגען אָריענטאלען פילם, דעם נייעסטען מאַקס װעלטשלאַגער

„SZEIK FAZIL" אונטער דעם טיטעל

פון מאָנטאָג דעם 15/X װעלען מיר דעמאָנסטרירן

Czarne Sylwetki דעם פילם אונטערן טיטעל

װעלכער איז 3 װאָכען דורכגעגאנגען אין װארשא אין CASINO מיט קאָלאָסאַלן ערפאָלג.

Kino „CORSO" Teatr

w Radomiu.

היינט און יעדען טאָג ווערט דעמאָנסטרירט דאָס הערליכע בילד

MIŁOSTKI ARCYKSIĘCIA

wielki dramat z życia HABSBURGÓW.

Kino „ODEON" Teatr

w Radomiu.

Od 11-go października

Król Królów

Arcydzieło reżyserkie genjalnego CECILA B. de MILLE'A.

Sprzedaż biletów seansami.
W czasie demonstrowania obrazu nikt na salę wpuszczany nie będzie.

א געזיכערט לעבען

Kursy samochodowe

H. PRYLIŃSKIEGO

Warszawa, Aleje Jerozolimskie 27

לערן אויטאָס מיט **דאָפּלטער פירונג װעלט-פּאַטענט.**

פערלייכטערט און איילט צו די לערע.

זיכער און גרונטיגער אויסלערנונג.

אַפּיטעקט און **דירה** פאר פריטעדע

פראָפעסיאָנאלע און דזשענטעלמען פאָר-רעכט.

א פּאָכמען װערט גאַרכערט.

Absolwentka

LICEUM HANDLOWEGO

piszącą na maszynie, POSZUKUJE jakiejkolwiek pracy, może być kasjerki, za skromnem wynagrodzeniem. Oferty sub. „R" do redakcji.

בעקאנטמאכונג

דער בירגער פעראַיין (קאָמיטעט) אין ראדום, לובלינער 40

מאַכט בעקאַנט אַללע ג. מיטגלידער, אז זאנטאג, דעם 14/10 זייגער 6 אב.

קומט פאר אַ **אַלגעמיינע פערזאמלונג**

דאנקזאגונג.

די געזעלש. „ע ז ר ה" דריקט אוים פאָלע נעגרע פוילינג איהר הארציגען דאנק פאָר דער מיטהילף ביים דורכפיהרען דעם צייכען-פערקויף דעם 21/IX לטובת דער זעלבער געזעלש. (לויט אַלף ביה) פריילײַנס:

אשפּיס, באַראן, גלאַס, גוטמאַן, האַכבוים, װאַרשויער, יאַנאָחסקא, מאַכאַראָווסקא, מילער, פינקלער, קאַמער, קאָהן און שפּיר.

געזעלש. „עזרה" אין ראדאָם.

דאָס בעסטע **שפּייזשפּעטס**

צום

בראָטען, פּרעגלען און באַקען

איז „**פּאָטאָקאָל**"

די בעסטע

פלאנצען-פוטער

„**פּאָטאָקאַנאַ**"

דאָס בעסטע

שפּייז-אייל

„**פּאָטאָק**"

אַלץ אונטער דער שטרענגער השגחה פון דעם בענדינער ראבינאט

PODZIĘKOWANIE.

Zarząd Domu Sierot Żydowskich w Radomiu (Obozisko 6) wyraża niniejszem najserdeczniejsze „BÓG ZAPŁAĆ" Czcigodnemu panu SANDLOWI za wykonanie nabożeństw w uroczyste dnie świąt „Rosz-Hasana i Johm-Kiper". Dochód całkowity przeznaczył p. SANDEL na pokrycie deficytów **Kasy Domu Sierot.**

Felczer H. GRINSZTAJN Radom, Zgodna 1, tel. 303.

Redaktor i Wydawca CH. M. NERC — Odbite we własnej drukarni Radom, Szwarlikowska 20